

Foto Joan Corney, Arxiu Comarcal de l'Alt Empordà. Fons Corney

>> **Una nena morta ha estat retratada sobre la falda de la seva mare. Al fons es veu un decorat de galeria.**

Post mortem

Reviure després de la mort

La fotografia post mortem era una subespecialització fotogràfica a la qual es varen acollir els retratistes a partir de la segona meitat del segle XIX com a conseqüència de l'augment de la demanda dels encàrrecs de les famílies per fotografiar els seus fills, pares, marits o mullers després de morts per ser recordats a l'interior dels característics àlbums familiars que estaven de moda en aquella època.

DOLORS GRAU I FERRANDO > Text

La pel·lícula *Los otros*, d'Alexandro Amenábar, va mostrar al gran públic el que eren les imatges post mortem, aquelles imatges que les famílies encarregaven als fotògrafs per tal de recordar els seus difunts. Era una època en la qual la fotografia encara no era un article d'ús quotidià i la gent moltes vegades es moria sense haver-se fotografiat en vida. A Catalunya aquesta especialització es va allargar fins a les primeres dècades del segle XX. Eren imatges íntimes, privades, que no sortien de l'entorn familiar i que avui es poden veure en diferents fons i col·leccions d'arxius on s'ha ofert una segona vida a aquests àlbums familiars.

Hi ha fotografies de difunts a l'Arxiu Municipal de Palafrugell, a l'Arxiu Comarcal de la Garrotxa (de Carme Gotarde), al Centre de Recerca i Difusió de la Imatge de Girona (dels Unal), a l'Arxiu Comarcal de l'Alt Empordà (una de realitzada pel fotògraf Joan Corney) i a l'Arxiu Històric de l'Escala, fetes per Josep Esquirol. També se sap d'altres fotògrafs que varen realitzar post mortem, com Joan Lassús (l'Escala, 1901-1966), Josep Vilà i Prats (Lloret de Mar, 1873-1952), Pere Rigau (Banyoles, 1879 - Girona, 1953), Ricard Casinyol, un dels pioners de la fotografia a Olot, i en trobaríem molts més. Moltes d'aquestes imatges són corprenedores escenes de nens i nenes de curta edat, res d'estrany, si pensem en la gran

mortalitat infantil que hi havia a finals del segle XIX i a principis del segle XX. Precisament d'aquesta tipologia de post mortem, me'n va parlar, ja fa molts anys, el fotògraf i col·leccionista Josep Maria Mateu i Tarafa (Banyoles, 1916-2009) que, en la seva dedicació a la recuperació de fotògrafs antics de Banyoles, tenia imatges extretes de les plaques de vidre del fotògraf Pere Rigau, entre les quals hi havia una trentena de post mortem, la majoria de nens. D'aquest fotògraf, Pere Rigau, hi ha un llibre, *Rigau Abril: Retratista del tombant del 1900*, de Josep Grabuleda, editat dins la col·lecció «Fotògrafs Banyolins», en què es pot veure una d'aquestes imatges.

En aquesta especialització el que realment volia el retratista era donar vida al difunt per recordar-lo dins l'àlbum familiar, bellament emmarcat damunt una tauleta o penjat a la paret del menjador. En sentit estricte, doncs, no es volia retratar la mort, el que es volia era tornar a la vida aquell ésser estimat. Per això, la pell s'acoloria, per donar-li un nou alè de vida, i els nens es posaven en els braços de les mares tal com s'haurien retratat si haguessin estat vius. És aclaparadora la sensació de tranquil·litat i serenor dels vius al costat dels morts fins i tot en fotografies que avui en dia ens semblarien esperpèntiques on els vius i els morts estan barrejats en escenes quotidianes.

Com ja hem dit, aquesta especialització fotogràfica es va allargar fins a les pri-

Eren imatges íntimes, privades, que no sortien de l'entorn familiar

meres dècades del segle xx a Catalunya, i després es va anar esllanguint fins a pràcticament desaparèixer. De totes maneres, sempre hi ha hagut qui ha volgut, i qui encara vol, tenir una fotografia del parent o de l'amor ja traspasat. Recordo com aquí mateix a Girona, als anys noranta, un periodista explicava que li havien fet un encàrrec d'una família de raça gitana que residia a la Font de la Pólvora de fotografiar la seva mare morta. I, a tall ja molt més íntim, de record molt més personal, també l'escrip-

tora Mercè Rodoreda va ser fotografiada, en aquest cas en el seu llit de mort. Fins i tot en d'altres països, com per exemple a l'Amèrica del Sud, als anys cinquanta i seixanta, encara hi havia la figura coneguda com a *fotògraf de funerals*, activitat que podríem comparar perfectament amb la de *fotògraf de casaments*, el qual no tan sols captava la imatge dels difunts, sinó també la dels seus acompanyants.

Dolors Grau i Ferrando és arxivera.

>> *Vetlla d'una nena morta a principis del segle xx.*

En aquesta especialització el que realment volia el retratista era donar vida al difunt per recordar-lo dins l'àlbum familiar